

Šiame numery:

Lietuviškuosius „oscarus“ įteikiant.
 Sagiai ir „Grandinėlė“.
 Dailininkas Vytautas Ignas.
 Vytautas Vardys — okupuotos Lietuvos padėties tyrinėtojas.
 Sofija Gruzdytė — 1982 metų Jaunimo premijos laimėtoja.
 Mokslinio veikalų premija Genovaitei Budreikaitei-Kazokienei.
 Aktorius Henrikas Kačinskas
 Valentinos Ūselienės eilėraštis.
 Dramos laureatas — Algirdas Landsbergis.
 JAV LB Kultūros tarybos pranešimas.
 Laine, Galerija bei nauji etapai.
 Marytės Gaižutienės keramikos paroda
 Nauji leidiniai.

Kertinė Parasė

Lietuviškuosius „oscarus“ įteikiant

Kai kiekvieną pavasarį šiame krašte dalinami „oscarai“ už geriausius pasiekimus filmų pasaulyje, turbūt kone visa Amerika sėdi prie televizijos aparatų. Žmonės bando išankstinius savo spėjimus ir laukia išrinktųjų laureatų pasirodymo. Graži ir inspiruojanti tradicija, nors ir apimanti tik filmų pasaulį. O juk reikia panašaus dėmesio, prestižinio paskato bei žmogiško atsišaukimo už kūrybines talentingųjų pastangas ir kitose srityse. Didelė, turtinga, talentais gausi Amerika ir kitoms kultūros sritims yra sudariusi panašiai pabrėžtiną progą.

Visa lietuviškoji išeivija nei savo didumu, nei turtingumu, nei talentų gausa negali galytės su Amerika. Vis dėlto, proporcingai imant, kultūrinėms apraiskoms dėmesiu ir kūrybinių pastangų rezultatais išeiviskose srityse gali būti ir prieš milžinišką Ameriką didžiulis. Didžiulis gal kaip tik jos demokratinio gyvenimo dėka.

Visai neblogo lygiu, bet tik siauresniu mastu čia reikšdamiesi, jau turime ir savo „oscarines“ kūrybos šventes. Tai pavieniai tradicinių literatūros premijų įteikimai bei literatūrinių konkursų šventės. Kartais tokių premijų čia tiek pabyra, kad net ne visos jos savo vardo būna vertos.

Atskirai kiekvienai kultūros sričiai rengti laureatines šventes būtų jau net mūsų galimybės pranokstantis ir realybės nejuočiantis užmojis. Todėl JAV LB Centro valdybos ir JAV LB Kultūros tarybos prieš trejus metus parodytas ryžtas rengti visų ryškiųjų išeivijos kultūros sričių „oscarinę“ šventę vienu sykiu buvo labai realus ir apgalvotas. Pasiryžta ne tik tokią šventę kas pavasarį surengti, bet ir parūpinti reikalingus pinigus premijoms, daugiausia iš Lietuvių fondo išteklų.

Ir štai š.m. gegužės 14 d. jau trečioji tokių premijų šventė, šį kartą New Yorke. Kaip žinome, pirmoji 1981 m. buvo Clevelande, antroji 1982

metais — Detroite. Kasmet keičiant premijų įteikimo vietą, jos tampa tikrai visuotinės — visos išeivijos, išėina iš lokalinės plotmės. Psichologiškai lokalinio įspūdžio būtų sunku atsikratyti, jeigu, sakysim, visada premijų šventė būtų tik Chicagoje.

Tokia Kultūros tarybos inspiruojama ir surengiama mūsų kultūros „oscarų“ iškilmė kiekvieną pavasarį pažadina gyvesnį susidomėjimą įvairių kūrybinių sričių pasiekimais. Prieš ir po to apie visa tai gyviau kalbama, reiškiamaos vienokios ar kitokios nuomonės. Negalima nė norėti, kad tos viešosios nuomonės būtų visos vienodai sukeičtos, kaip kokioje Sovietų Sąjungoje. Gali net vienas ar kitas laureatas žiūrinciam iš šalies atrodyti abejotinas, lyginant jį su kurio nors kitu, šį kartą premijos negavusiu. Tokių „nesusikalbėjimų“ panašiais atvejais pilnas visos kultūrinis pasaulis. Tik niekas iš to kokių nors rimtų „tragedijų“ nedaro. Tebūna tai tik paskatas kūrybingiesiems pasitempti kitais metais.

Šių metų pavieniai laureatai jau buvo paskelbti spaudoje. Čia juos dar pakartosime bendroje puokštėje, kad skaitytų vienu žvilgsniu turėtų visus prieš akis.

Pati didžioji premija (3000 dol.) yra Lietuvių Bendruomenės Literatūros premija. Jai pinigų parūpina JAV LB Centro valdyba. Premijuojama čia ir išėjusios knygos, ir prisijustieji rankraščiai. Dvejus metus ji buvo paskirta grynai už grožinę literatūrą, o už 1982 metus šiemet premija skirta už lituanistinį mokslo veikalą. Tokia proporcija ji bus skiriama ir toliau. Šiemet premija teko Australijoje gyvenančiai dr. Genovaitei Budreikaitei-Kazokienei už rankraščiu prisijustą veikalą apie M. K. Čiurlionį. Studija parašyta anglų kalba. Veikalas pavadintas *The Life and Work of Konstantinas Mikalojus Čiurlionis*. Šiuo metu, kiek žinome, yra dar bent keli

(Nukelta į 2 psl.)

Liudas ir Aleksandra Sagiai ir „Grandinėlė“

JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros taryba 1982 metų Kultūros darbuotojo premiją paskyrė lietuvių liaudies šokių ansamblio „Grandinėlė“ vadovui Liudui Sagiai ir to ansamblio administratorei Aleksandrai Sagienei už „Grandinėlės“ steigimą ir didelį jūdvių įnašą į lietuvių kultūrą, išlaikant šį ansamblių 30 metų gyvą, vis atsijauninantį ir visai išeivijai regimą.

Liudas Sagys gimė 1918 m. spalio 31 d. Majoriškių kaime netoli Vilkaviškio. Baigęs Rygiškių Jono Berniukų gimnaziją 1938 metais įstojo į Klaipėdos Pedagoginį Institutą ruoštiis mokytojo profesijai. 1940 metais jis baigė šią mokyklą Vilniuje ir buvo paskirtas mokyklos vedėju Ryliškių kaime prie Tauragnų miestelio, Aukštaitijoje. 1941 metais jis buvo perkeltas mokytojauti į Švenčionių vidurinę mokyklą.

Nuo pat jaunystės Liudą viliojo scenos darbas ir 1942 metais jam pasisekė įgyvendinti savo gyvenimo svajonę. Jis buvo priimtas šokėju — dainininku į Vilniaus Filharmonijos Liaudies Meno ansamblių, kuriame šokdamas ir dainuodamas apkelavo visą Lietuvą. Būdamas šiame ansamblyje, jis toliau tęsė lietuviško liaudies šokio pažinimą ir praktišką atlikimą Marijos Baronaitės — Grebliūnienės, ano meto ryškios šioje srityje kūrėjos ir stilizuotojos, globoje. Šoko jis tuo metu ir pirmuosius dabartinio lietuviško šokio meistro profesionalo choreografo Juozo Lingio šokius.

Aleksandra Januševičiūtė — Sagienė gimė 1917 m. balandžio mėn. 12 d. Vidmontų kaime, Varnių valsčiuje. Mokėsi Telsių gimnazijoje, o brandos atestatą gavo 1936 metais Profesinių Sąjungų gimnazijoje Kaune. Tolimesnį mokslą ji tęsė Klaipėdoje, Prekybiniame ir

Grandinėlė atlieka Kupolinio šokį savo šventėje š.m. kovo mėn. 19 d. Clevelande.

Grandinėlė savo 30 metų sukakties šventėje š.m. kovo mėn. 19 d. Clevelande.

Nuotraukos Jono Garlos

Pedagoginiame institute. Paskutinįjį baigė 1940 metais. Mokytojos profesiją Aleksandra pradėjo gilioje Zemaityje, netoli Tverų miestelio, Plauskinių kaime. 1941 metų pavasarį Aleksandra, kaip ir Liudas, buvo perkelta į Švenčionių vidurinę mokyklą mokytojos pareigoms.

1944 metų rudenį Liudas ir Aleksandra paliko Lietuvą, sykiu su Antrojo pasaulinio karo banga pasitraukdami į Vokietiją. Pasibaigus karui, abu įstojo į Čiurlionio ansamblio eiles ir kartu su šiuo vienetu 1949 metais emigravo į Jungtines Amerikos Valstybes.

Apsigyvenę Clevelande, kas-

dienio pragyvenimo užtikrinimui ieškojo naujų profesijų. Liudas lankė Penn ir John Carroll kolegijas, pasirinkdamas elektronikos mokslų sritį. Vėliau gavo darbą Case Western Reserve universitete Electronic Design Engineering skyriuje ir ten tebedirba iki šios dienos. Šalia kasdienio savo darbo Liudas vadovauja Grandinėlės lietuviškų liaudies šokių ansambliui nuo 1953 metų. Aleksandra gavo darbą Harshaw Chemical bendrovės Advertising skyriuje. Ten dirbo 25 metus iki 1980 metų pradžios. Jos laisvalaikis irgi buvo skirtas Grandinėlės darbams.

Liudas ir Aleksandra Sagiai gimė ir augo lietuviškame kaime, vienas Suvalkijoje, kitas Zemaityje. Lietuviškas, kaime šokamas liaudies šokis jiems buvo pažįstamas nuo mažų dienų. Abiejų tėvai, gražbalsiai dainininkai ir kaimo vakarėlių šokėjai, mokė šio liaudies meno ir savo vaikus. Liudui ir Aleksandrai įstojus į Pedagoginį institutą, jaunystėje išmokyti šokių neužteko, nes Kūno Kultūros lektorė Bronė Juškevičiūtė — Lapsienė reikalavo didesnio pasiruošimo liaudies šokių srityje. Būsimieji mokytojai privalėjo išmokyti eilę stilizuotų liaudies šokių, kuriuos, vėliau, mokytojaudami, galėtų mokyti savo mokyklų vaikus. Liudas gilinavo savo žinias šokdamas Liaudies Meno ansamblyje Vilniuje ir Čiurlionio ansamblyje Vokietijoje.

Apsigyvenęs Clevelande, Sagys mažai galvojo apie jo paties vadovaujama šokių grupę ar ansamblių. Viskas atsitiko neplanuotai, natūraliu būdu, kai 1953 metų žiemą Vyskupo Valančiaus vardo lituanistinės mokyklos vedėjas Antanas Tamulionis pakvietė jį paruošti 13 mergaičių grupelę Clevelando miesto tautų festivaliui. Po festivalio mergaitės neišsiskirstė, šoko toliau ir, be ypatingo planavimo, didelių užmačių ateičiai, davė pradžią Grandinėlei, išaugusiai į plačios apimties kolektyvą, turinciam savo ryškų veidą ir aiškius siekimus. Jos atliekamos programos nesiriboja vien lietuvišais žiūrovais. Grandinėlė stengiasi pasiekti svetimtaučius ir supažindinti juos su mūsų tautos liaudies menu, mūsų krašto žmonių būdu.

Sagys apie savo darbą su Grandinėle aiškina taip: „Lietuviškos choreografijos sceniniam vaizdui išryškinti su Grandinėlės ansambliu jau nuo 1960 metų ruošiu pilnas

šokių programas — koncertus. Tie koncertai apima ne tik paskirus stilizuotus mūsų šokius, bet taip pat atskleidžia ir lietuviškos buities, papročių, kaimo žmonių gyvenimo dalelę. Vėliausioje ansamblio programoje, pavadintoje „Nuo Sudauztinio iki Kupolinio“, mėginu perkelti lietuviško šokio istorijos fragmentus scenon. Mėginau parodyti jo šaknis giliame kaime ir profesionalių choreografų, kūrėjų pagalba, vesti to šokio raidą iki festivalių ir teatrų scenų.“

Pilnų pastatymų darbas reikalavo talkos ne tik iš lietuviško jaunimo, kurio Grandinėlės eiles perėjo virš 500, bet reikėjo ir profesionalių žmonių, kurie galėjo paruošti tinkamą šokiams muzikinę palaidą (Rytas Babickas, Jonas Pažemis, Dalia Kavaliūnaitė ir dabartinė muzikinė vadovė Rita Kliorienė, įvedusi į grupę ir dainas), šokių išryškinimui išausdinti ir pasiūdinti tinkamus tautinius drabužius (Aldona Vaitonienė, Marcelė Kazlauskienė). Reikėjo administracinio planavimo, koordinavimo, lėšų ieškojimo žmogaus. Šį nedėkingą darbą jau 30 metų dirba mano žmona Aleksandra.“

Grandinėlės ansamblis per 30 metų yra atlikęs 450 koncertinių pilnų ir dalinių programų lietuviams ir svetimtaučiams. Šio krašto žemyne ansamblis yra apkelavęs daugelį didžiųjų miestų po kelis kartus, pasiekdamas net Pacifiko pakrantėje esantį Los Angeles miestą. Kaimyninėje Kanadoje koncertuota Hamiltone, Toronte, Londone, St. Catherine's ir Montrealyje. Lietuviškas šokis vedė Grandinėlę ir į kitus kontinentus. 1970 metais ji gastroliavo Pietų Amerikoje — Kolumbijoje ir Venesueloje, 1972 metais šoko Europoje — Anglijoje ir Vokietijoje, o 1978 metais ansamblis pasiekė su lietuviškų šokių programa net Australijos žemyną.

Nuo 1953 metų Liudo ir Aleksandros Sagių gyvenimas skirtas Grandinėlės ansambliui. Jo darbams sunaudojamas jų laisvalaikis, atostogos, asmeniškai ištekliai ir jėgos. Ar jiems pasisekė savo gyvenimo auka išvesti Grandinėlę iš įprastinio mėgėjiškumo geriausiai nusako a. a. prof. Vlodo Jakūbėno rašyta recenzija „Draugo“ kultūriniam priede: „Mums buvo parodyta kokie spalvingi, ryškūs, harmoniškai įvairūs, išbaigti galimam slypi liaudies šokiuose, jei jie yra pateikti tobulo, bendrusio ansamblio. Dar nėra man tekę matyti vien iš šokių susidėjusio spektaklio, kuris būtų galėjęs tiek nenutrūkiamai sukaustyti žiūrovo dėmesį... Iš tikrųjų dauguma šokių ir turėjo tam tikrą, aiškiai parodytą liaudies gyvenimo fabulą, stilingai įterptą į jais išreikštą. Šokėjų technika, mimika, vaidyba yra tiek sklandi, jog sunku tikėti, kad turime reikalą ne su profesionalais, bet su mokykliniu jaunimu. Visa, ką matėme scenoje, buvo sava, miela, lietuviška.“

Algis Rukšėnas

Aleksandra ir Liudas Sagiai, Grandinėlės vadovai.

Nuotrauka Jono Garlos.

Dailininkas Vytautas Ignas

Kuomet naciai Lietuvoje uždare universitetus, meno mokyklas ir kitas meno ir mokslo institucijas, tai Vilniaus dailės akademijos studentai buvo izoliuoti nuo savo studijų. Matydamas tą tragišką mūsų jaunimo situaciją, suorganizuavau pogrindžio meno mokyklą ir studijoms paskyriau šalutines patalpas Vilniaus dailės muziejuje. Toje mokykloje nebuvo einama pilna akademinė programa, nes tik dalis buvusios meno akademijos mokytojų sutiko dėstyti.

Pagrindė mes turėjome pašybos klases, kuriose dėstė skulptorius Juozas Mikėnas, ir tapybos — kur teko dėstyti man. Meno istoriją dėstė prof. M. Vorobjovas, kultūros istoriją — prof. Karsavinas ir Vilniaus meno istoriją — Petras Juodelis. Kaip tik šioje pogrindžio mokykloje tarp kitų studentų man teko susipažinti ir su Ignu. Pasitraukus mums į Vakarus, Igną vėl sutikau Freiburgo meno mokykloje, kur man teko vadovauti tapybų studijai.

Kuomet mes žiūrime į šio laiko estetines emocijas, tai matome, kad jos yra komplikuojuose situacijoje, nes įvairios kryptys, kurios koncentruojasi daugiau prie idėjos objekto, palieka nuošaliai istorinį meno vystymąsi. Tačiau, žiūrėdami į Igno tapybos raidą, mes matome jo individualybę, jam būdingą liaudies meno filosofiją, kuri jį atpalaiduoja nuo egzistuojančių meninių kryptų ir jis kuria savo asmeniškoje atmosferoje. Ignas netikdailėje, bet ir savo individualiame gyvenime apina daugiauprastas nustatytas taisykles ir pasiilieka ištikimas sau.

Dar studentu būdamas, jis jau mokyklinius uždavinius vystė savo vidinėje atmosferoje. Mano, kaip mokytojo, principinė pažūra buvo, kad studentai vystytų savo pažinimą individualinėje atmosferoje, neverčiant jų taikytis prie akademinio šablono. Ir taip laiku bėgant, kuomet Ignas turėjo uždavinį — atlikti diplominę kompoziciją, jis man parodė esamos kompozicijos eskizą. Tos kompozicijos pagrindiniu objektu buvo karvė. Gana įdomioje aplinkoje, įvairiai paspalvinta karvė su gėlių vainiku ant kaklo. Jam pasakiau, kad įdomi tematika, bet sau pagalvojau, kad gal Ignas labai pasiilgo lietuviško sūrio.

Po Freiburgo mes persikėlėme gyventi į šį kraštą ir su Ignu susitikau jau Chicagoje. Nors jis ir dirbo ne savo profesijoje, bet laisvalaikiais intensyviai dirbo tapyboje. Po kiek laiko pakviečiau jį dirbti savo vitražų studijoje. Jis čia ir apsigyveno. Po darbo valandų jis tuojuo grįždavo prie

Vytautas Ignas

Dainininkė (linoleumo raižinyje) 1970

Dailininkas Vytautas Ignas prie savo paveiklo „Pakelės rūpintojėlis“.

savo tapybos ir dirbdavo iki paryčių.

Arčiau pažindamas jo būdą ir polėkius ne kartą pagalvojau, kad jis būtų geras kompanijonas Van Gogh ir Gauguinui, o dar įjungus į šią grupę Petračiū ir skulptorių Bakį, tuojuo pastebėtum tarp jų visų ne tik elgesio bendrumą, bet ir meninės sampratės.

Aplamai žiūrint į Igno tapybą, matome nepaprastą kūrybinę energiją ir svarbiausia — kūrybinį nesustingimą. Jis visą laiką mums pateikia naujus vaizdus ne tik tematine, bet ir menine prasme. Nežiūrint Igno liaudiško individualumo, apskritai jis yra modernaus meno atstovas. Jo tapyboje jaučiamas impresionistinis spalvinis pobūdis. Kompozicinis linijų ir plotmių išdėstymas rutuliojasi estetiškai linkme jam būdingu stiliumi. Stilius yra vienas iš svarbesnių elementų individualybei pažymėti ne tik dailėje, bet ir muzikoje, literatūroje, o ypač poezijoje.

A. Valeška

Sofija Gruzdytė — 1982 metų Jaunimo premijos laimėtoja

JAV LB Kultūros taryba 1982 metais paskelbė 500 dolerių premiją jauniems dailininkams (18 - 30 metų), gyvenantiems JAV. Vertinimo komisija skaidriai atranką jaunimo dailės premiją paskyrė architektėi Sofijai Gruzdytei už išskirtinus jos piešinius bei tapybą.

Sofija pradžios ir vidurinę mokyklą lankė Clevelande. 1978 metais cum laude baigė Kent State universiteto architektūros mokyklą. 1977 metais studijas gilino Florencijoje, Italijoje. Pora metų dirbo architektūros firmoje Clevelande. 1982 metais gavo magistro laipsnį iš architektūros Harvardo universitete. Šiuo metu gyvena New Yorke ir dirba I.M. Pei and Partners. Be to, įsteigė savo privačią architektūros apipavidalinimo firmą Gruzdytis and LeBlank.

Tiek akademiniam, tiek profesiniam gyvenime Sofija dalyvauja parodose, konkursuose, kur jos darbai pažymėti bei apdovanoti įvairiomis premijomis.

Sofija Gruzdytė, JAV LB Kultūros tarybos 1982 metų jaunimo dailės premijos laimėtoja.

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

veikalai spaudoje apie Čiurlionį ir jo kūrybą. Kad vienas iš jų čia jau ir premijuotas, tai labai gerai. Raštų apie Čiurlionį ir mums, ir visam pasauliui niekada nebus per daug.

Pačios Kultūros tarybos rūpesčiu suorganizuojamos ir kasmet iš gaunamų Lietuvių fondo sumų paskiriamos tūkstantinės premijos. Siemet jos yra tokios:

Dailės premija paskirta Vytautui Ignui už jo moderniai sukurtą tapybą ir grafiką, savo šaknis leidusią į lietuvių liaudies meno klodus.

Kompozitoriui ir dirigentui Jeronimui Kačinskui teko Muzikos premija už reikšmingą ir progresyvią šios srities indėlį ir mūsų muzikos lobyną.

Istorinio bei politinio pobūdžio lituanistikos premija pagerbtas prof. dr. Vytautas Vardys už jo mokslinį ir informacinį inaišą anglų kalba apie Lietuvą ir lietuvių ryšium su svetimųjų okupacija ir dabartine padėtimi.

Kultūros darbuotojo premija šiemet paskirta Liudui ir Aleksandrui Sagiams už Clevelando „Grandinėles“ įsteigimą ir jos vadovavimą per 30 metų.

Aktoriui Henrikui Kačinskui paskirta Teatro premija už daugelį tobulai atliktų sceninių vaidmenų ir grožinės literatūros recitalių.

Kultūros taryba buvo paskelbusi ir dramos konkursą: premija — 2000 dol. Ji taipgi bus įteikta drauge su kitomis gegužės 14 d. New Yorke. Konkursą laimėjo Algirdas Landsbergis. Premija apdovanota jo komedija „Onos veidas“, kurioje juoko pro ašaras būdu yra vaizduojamos lietuviškojo gyvenimo iškarpos šiandieninėje Amerikoje ir Lietuvoje.

Jaunojo dailininko premija (500 dol.) paskirta Sofijai Gruzdytei, tuo atkreipiant dėmesį į jaunosios mūsų dailininkų kartos kūrybinę pastangą.

Už tokią premijinę ir konkursinę veiklą Kultūros taryba, smagiai kalbant, pati yra verta, atitinkamos premijos. Veikiant Clevelande ir pirminkaujama Ingridos Bublėnės, ši Taryba pakviesta pasilikti ir naujosios JAV LB Centro valdybos kadencijoje. Visi jos nariai rodo seniai lauktą dinamiką ir kultūrinio intereso gyvastingumą, tiek savo kasdieninėje veikloje, tiek išskirtinėmis progomis, kaip, sakysime, artėjančių Pasaulio lietuvių dienų kultūrinių renginių organizavime.

Ir lietuviškųjų „oscarų“ šventėje, ir Pasaulio Lietuvių dienų kultūrinės programose, ir visuose ateities užmojuose Kultūros tarybai linkime išvermės ir sėkmės.

k. brd.

riuje kalbamasi su naujuoju Vasario 16 gimnazijos Vokietijoje direktorium Andrius Smitu ir džiaugiamasi, kad Vasario 16 gimnazijos dangus giedrėja. Prisimenamas per anksti miręs Lietuvių Bendruomenės veikėjas Jonas Jasaitis. Pateikiama įvairių informacijų apie pasirošimus ateinančioms Pasaulio lietuvių dienoms Chicagoje ir taip pat platus „Kultūros“ bei „Sporto“ skyriai su žiniomis apie lietuvių veiklą visame pasaulyje.

Džiaugiamės jaunimo energija ir pasiekimais. Tegul ši premija būna paskatinimas tolimesniai kūrybingam darbui, kaip Sofija savo laiske rašo: „Mūsų, jaunų architektų atsakomybė praplėsti kartais užkietėjusią žmonių estetinę galvosena, silyti tinkamus ir įdomius planus architektūrai ir menui“.

Politinių mokslų profesorius Vytautas Vardys mokslininkų suvažiavime.

Vytautas Vardys — okupuotos Lietuvos padėties tyrinėtojas

Mokslinio tyrinėjimo srityje okupuota Lietuva vis dar yra *terra incognita*. Skaičius mokslinių darbų ne lietuvių kalba apie Lietuvą yra apgailėtina ribotas. Nelietuviams mokslininkams lietuvių kalbos nemokėjimas yra didelis barjeras. O lietuvių mokslininkų skaičius, tyrinėjantį ir išleidžiantį studijas ar knygas vakarietiškoje mokslinėje spaudoje, yra ypač mažas. Anot dr. Vardžio, net mūsų „be pagrindinės spaudos ištraukų, iševijos spauda retai duoda analitinių ar platesnių informacinių straipsnių“ (*Aidai*, nr. 2, 1981). Šitame fone dr. V. Vardžio mokslinis darbas ir publikacijos vakarietiškoje mokslinėje spaudoje yra ypač svarbūs, vertingi, ir verti mūsų dėmesio ir pripažinimo.

Dr. V. Vardys yra profesorius ir University of Oklahoma politinių mokslų fakulteto vedėjas. Jau daugiau kaip dvidešimt metų jis tyrinėja tautybių klausimą ir rezistencinį-disidentinį judėjimą Sovietų Sąjungoje. Šita prasme mes galim laikyti dr. Vardį sovietologiniu studijų pradininku lituanistikos srityje. Toje srityje profesorius Vardys yra pripažintas kaip vienas iš žymiausių mūsų ekspertų. Nėra nuostabu, kad sovietinėje spaudoje, dr. Vardys puolamas kaip „lietuviškos kilmės „sovietologas“, pasižymėjęs tarbinės tikrovės ir ypač nacionalinių santykių Tarybų šalyje falsifikavimu“ (*Tiesa*, 1974. XII.18).

Prieš dvidešimt metų pasirodė dr. Vardžio studija „Recent Soviet Policy Toward Lithuanian Nationalism“ (*Journal of Central European Affairs*, October, 1963). Žiūrint iš metodologinio taško, šitas darbas jau yra tapęs klasišine moksline studija ir modelių panašioms tyrimams. Tais patiais metais dr. Vardys pristatė Vakarų moksliniam pasauliui Lietuvos partizaninį judėjimą („The Partisan Movement in Postwar Lithuania“, *Slavic Review*, September, 1963). Iki šiol tai vienas svarbiausių mokslinių straipsnių anglų kalba apie šią svarbų Lietuvos istorijos etapą.

Dr. V. Vardys redagavo pirmą knygą anglų kalba, kuri vispusiškai analizavo padėtį Lietuvoje po 25 metų okupacijos (*Lithuania Under the Soviets*, 1965). Nors aštuoniolika metų praėjo nuo knygos išleidimo, veikalas vis dar tebėra svarbus, kaip vienas iš ankstyvųjų mūsų iševijos mokslininkų bandymų atskleisti Lietuvos padėtį vakarietiškoje auditorijoje.

Dr. V. Vardys vakarietiškoje mokslinėje spaudoje plačiai rašo apie politinę padėtį ir

tautybių klausimą Pabaltijo kraštuose (*Foreign Affairs*, April 1966; *Problems of Communism*, September-October 1967 ir September-October 1975). V. Vardys atkreipia dėmesį, kad rusifikacijos politika čia nėra efektinga. Tačiau jis taip pat perspėja, kad demografiniai pasikeitimai Pabaltijy, laiku bėgant, gali turėti neigiamą įtaką ir pastangas išlaikyti tautinį identitetą.

Mane, kaip geografa, ypač domina dr. Vardžio debatai su dr. David Hooson, kuris pasirodė 1972 metais *Slavic Review* puslapiuose. Dr. Hooson yra vienas žymiausių JAV geografių, tyrinėjantį Sovietų Sąjungą. Tačiau savo Sovietų Sąjungos rajonavimo scheme, jis įtraukė į Pabaltijo rajoną ne tik Lietuvą, Latviją ir Estiją, bet taip pat Belorusiją ir Leningradą, Pskovo, Novgorodo, Kalinino ir Smolensko sritis. Dr. Vardys labai teisingai ir pagrįstai kritikavo šią subjektyvią ir arbitrišką klasifikaciją ir jos dabar jau nebeįdomu mokslinėje geografinėje literatūroje.

Kadangi rezistencinis judėjimas Lietuvoje ypač domo dr. Vardį, *LKB kronikos* atideng jam naujas tyrinėjimo perspektyvas. Išdava šito darbo buvo veikalas *The Catholic Church, Dissent and Nationality in Soviet Lithuania*, kuria 1977 metais išleido Columbia University Press. Tai vienintelė mokslinė studija apie dabartinę Lietuvą, išleista pripažintose mokslinėse literatūros leidnyose. Dr. Dennis J. Dunn šią knygą apibūdina kaip „pionierinį darbą apie kritišką ryšį tarp religijos ir tautinės mažumos nacionalizmo“ (*Problems of Communism*, March-April 1980). Veikalas analizuoja įvykius iki 1977 metų gruodžio mėnesio. Religinės rezistencijos raidą Lietuvoje po minėtų metų dr. Vardys nagrinėja straipsnyje „Lithuania's Catholic Movement Reappraised“ (*Survey*, Summer 1980).

Rezistencinis-disidentinis judėjimas visame Pabaltijy taip pat yra patraukęs dr. Vardžio dėmesį. Ypač svarbus ir reikšmingas yra jo straipsnis „The Nature and Philosophy of Baltic Dissent: A Comparative Perspective“ (*Nationalities Papers*, Fall 1982).

Dr. Vardys yra vienas iš tu metų lietuvių mokslininkų, atkreipusių dėmesį į okupuotos Lietuvos problematiką. Šitoje srityje jo inaišas ir mokslinė literatūra ne lietuvių kalba yra tikrai didelis ir svarbus. JAV LB Kultūros taryba linki laureatui Vytautui Vardžiui ir toliau dirbti mokslinį darbą toje taip mums svarbioje srityje.

Augustinas Idzeliis

Kultūros tarybos dramos konkurso laureatas

JAV LB Kultūros tarybos skelbtajam dramos konkursui buvo prisijūta 13 veikalų. Jiems vertinti buvo sudaryta komisija: Stasė Kelečienė (pirm.), Kazys Bradūnas (sekr.), Adolfas Valeška, Algimantas Dikinis ir Darius Lapinskas. Komisija balsų dauguma premijavo *Zilvicio* slapyvardžiu pasirašytą veikalą „Onos veidas“. Vokelį atplėšus, paaiškėjo, kad konkurso laureatas yra Algirdas Landsbergis.

Premijuotasis rankraštis yra labai taupaus žodžio, šandieninio braižo ir šiandieninių įvykių komedija, verčianti ne tik juoktis, bet ir susimąstyti. Vaizduojama Amerikos ir okupuotos Lietuvos linksmi skaudžios lietuviškojo gyvenimo iškarpos. Tai vis aktualios ir scenoje nesunkiai įkūnijamos temos.

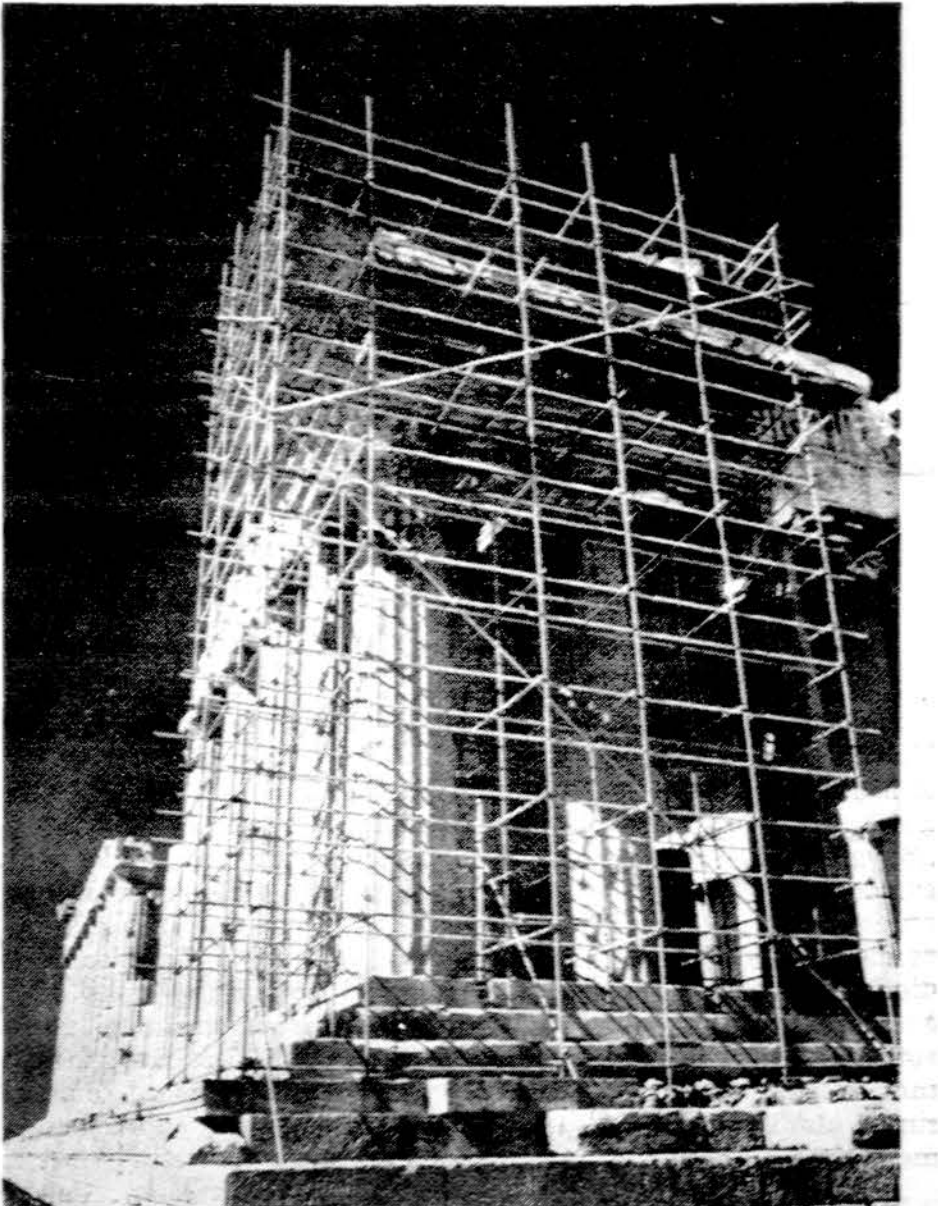
Dramaturgas Algirdas Landsbergis. Nuotrauka Vytauto Mazelio.

Laine, Galerija bei nauji etapai

Chicago... anno Domini 1983... ir užpildo tuštumą (scenografinė prasme), panašiai kaip Boullée ar Ledoux architektūra. Ešafotas studijuoja ir žaidžia su erdve, tarsi fantazija, ir tampa paviršutinišku papuošimu, jungdamas sudėtingą architektūrinę kalbą bei esmės ryšį į formą, masę bei skalę.

Apie Christian Laine fotoprojektą — studiją buvo plačiai diskutuojama spaudoje. Štai Helsinkiuje gyvenantis filmų režisierius Anssi Blomstedt yra pareiškęs, jog „... Šie masyviniai ešafotai — tai mūsų moderniosios kultūros dalys, pritvirtintos (kažkokių parazitinių būdų) prie senovės, bandančios niekad neatitrūkti...“

Nors Christian Laine užbaigė vieną istorinį etapą Galerijos gyvavime, tai nereiškia, kad minėto dailės salono durys bus amžinai užrakintos. Nuo š.m. gegužės 1 d. Galerija bus naujose patalpose — 226 West Superior (netoli nuo ligšiolinių patalpų). Telefono numeris liks tas pats — 280-1149. Pilsnų „avangardinis kėdikis“ jau minai užaugo, gerai išlaikė savo „gyvavimo egzaminą“.

Iš serijos „Laikinieji paminklai“. Nuotrauka Christian K. Laine.

JAV LB Kultūros tarybos pranešimas apygardų atstovų suvažiavime gegužės 1 d. Chicagoje

JAV LB Krašto valdyba kovo 26 d. posėdy patvirtino Kultūros taryba tokias sudėtis: pirmininkė — Ingrida Bublėnė, vicepirmininkas — Viktoras Mariūnas, sekretorė — Rūta Giedraitytė, reikalų vedėjas ir išdėstytas — Vincas Akelaitis, dailės srčiai — dail. Nijolė Palubinskienė, ryšiams su mokslo įstaigomis ir mokininkais — dr. Augustinas Ildelis, muzikos srčiai — prof. Andrius Kuprevičius, spaudos srčiai — Algis Rukšėnas, radijo srčiai — Juozas Stempuzis, archyvams — dr. Jonas Cadzow.

vių kultūrą. Platinamas Kultūros tarybos leidinys: „Dabartinė lietuvių kalbos rašyba“. Autoriai kun. J. Vaišnys ir prof. A. Klimas. Vadovas visiems būtinai, jo mažai liks. Projektuojame išleisti glaustą studiją apie „Ausros“ gaidynę.

Esame rėmę kultūrinę spaudą už specialios tematikos laidas. Tai darysim ir šiais metais bei ateity. Jau susitarta, kad „Draugas“ tokiu laidą skirs „Ausrai“, o „Aidai“ — Vaizgantui.

Ieškome autorių JAV Lietuvių kultūros istorijai parašyti. Gruodžio mėnesį vėl skelbsime spaudos mėnesių. Lauktume, kad kiekviena apylinkė rastų knygų platintoją.

1982 m. Teatro premija paskirta mūsų žymiajam aktoriumi Henriku Kačinskui. Organizuojamas VI Teatro festivalis. Festivalio vadovu paskiriamas rašytojas Anatolijus Kairys. Festivalis įvyks šių metų lapkričio mėnesį Chicagoje.

Dailė 1982 m. premija paskirta dail. Vytautui Ignui. Jaunojo dailininko — Gruzdvytei. Jaunojo dailininko premija bus skiriama ir ateity. Kiti šios sritys projektai tebesvarstomi.

1982 m. Radijo premijai skirti komisija sudaryta Washingtone. Laukiame sprendimo. Radijo srities projektai Kultūros taryboje tebesvarstomi. Numatoma sukurti Radijo programų vedėjų konferen-

Musika 1982 m. premija paskirta komp. Jeronimui Kačinskui. 1983 metų vasario 19 d. Clevelande surengėme pirmąjį išleidytojų jaunųjų muzikų konkursą. Konkurse dalyvavo

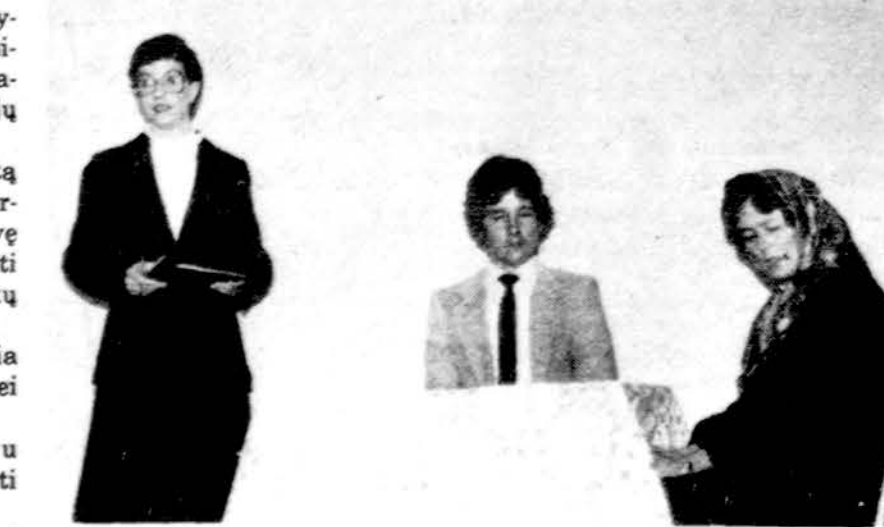
1982 m. Kultūros darbuotojo premija paskirta Liudui ir Aleksandri Sagiams, „Grandinėlės“, švenčiančios 30 m. sukaktį, steigėjams ir vadovams.

1982 m. Lietuvos kultūros anglų kalba premija paskirta prof. dr. Vytautui Vardžiui už akademinio lygio informaciją Lietuvos ir lietuvių tautos klausimais.

Kultūros tarybos įsteigta pastoviai tradicija — Premijų šventė organizuojama New Yorko apygardoje, kuriai pirmininkauja A. Vakselis. Šventė įvyks 1983 m. gegužės 14 d., šeštadienį 7:30 v.v. Kultūros židinyje, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. Šventėje bus pagerbti 1982 metų laureatai. Bus vėl progą pasidžiaugti mūsų tautinės kultūros gyvybe, vis tebeklestinčia literatūros, muzikos, dailės, teatro ir radijo laukuose.

Dr. Danguolė Tamulionytė, vadovėlio „Lietuviai norime ir būt“ autorė, knygos sutikvėse šių metų balandžio mėn. 10 d. Clevelande. Nuotrauka V. Bacevičiaus.

Vaidilos teatro dramos vakare Clevelande šių metų balandžio mėn. 23 d. skaitoma ištrauka iš Juozo Grušo „Tėvas“. Iš kairės: Vilija Nasvytytė, Vincas Staniškis, Gražina Plečkaitienė. Nuotrauka V. Bacevičiaus.

Organizuojamas įvairių temų juostelės. Kiti darbai — projektai 1982 m. Kultūros darbuotojo premija paskirta Liudui ir Aleksandri Sagiams, „Grandinėlės“, švenčiančios 30 m. sukaktį, steigėjams ir vadovams.

1982 m. Lietuvos kultūros anglų kalba premija paskirta prof. dr. Vytautui Vardžiui už akademinio lygio informaciją Lietuvos ir lietuvių tautos klausimais.

Kultūros tarybos įsteigta pastoviai tradicija — Premijų šventė organizuojama New Yorko apygardoje, kuriai pirmininkauja A. Vakselis. Šventė įvyks 1983 m. gegužės 14 d., šeštadienį 7:30 v.v. Kultūros židinyje, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. Šventėje bus pagerbti 1982 metų laureatai. Bus vėl progą pasidžiaugti mūsų tautinės kultūros gyvybe, vis tebeklestinčia literatūros, muzikos, dailės, teatro ir radijo laukuose.

Gegužės mėnesio 7 dienos „Draugo“ kultūrinis priedas yra skirtas Premijų šventei, jos prasmei, laureatams.

Literatūros premijai 3000 dol. skiria pati JAV Lietuvių Bendruomenė. Visų kitų premijų mecenatas — Lietuvių fondas.

Skirsime atitinkamą dėmesį archyvams, esančius rėmsime. Mikrofilmuosime dar nenumikrofilmuotus laikraščius. Rėmsime įvairius meninius vienetus, sudarysime sąlygas mažesnei LB apylinkėm pasikviesti menininkus, rašytojus ir kitus kultūrininkus rengiamom vakaronėm.

Didelį rūpestį kelia Lietuvių Enciklopedijos antrojo papildomojo tomo išleidimas. Talkinsim redaktoriui Kapociui. Laukiame aktyvesnės apylinkių talkos.

Skirsime finansinę bei moralinę paramą įvairiems naujiems leidiniams. Ateinančiais metais planuojame surengti II Kultūros darbuotojų konferenciją.

Mūsų darbo laukas platus. Tarybos atskirų sričių vadovai rūpintis minėtų sričių gyvybe, brandumu ir skleidimu. Savo šūkiu esame pasirinkę šiuos žodžius: Gyvename, dirbame, kad gyvais lietuviams išsivijai ir Lietuvai išliktume.

JAV LB Kultūros taryba

Aplankius keramikos parodą

Kūryba reikalauja iš žmogaus daug pastangų, pasirušimo ir, populiariai vadinamo, talento. Sunkiausias kūrybos aspektas yra jos originalumas — reikalas sukurti ką nors naujo, negirdėto, neregėto. Pagundos yra didelės daryti tai, ką jau esame išmokę, matę; ir kaip sunku yra atspėti nuo visokių įtakų, aplinkos poveikio ir populiaraus galvojimo.

Š.m. balandžio 22 d. Ciurlionio galerijoje, Jaunimo centre, buvo atdaryta dr. Marytės Gaižtutienės keramikos paroda, kurioje išstatyta virš 150 individualių jos darbų. Pirmas parodos įspūdis yra: kūrybingai ir kultūringai

eksponuota paroda. Skoningai paruoštam parodos kataloge randi šias kategorijas: degintas molis — laisva kūryba; indai, skulptūros; vazos; žvakidė ir porcelianas. Peržvelgus parodą, tuojau pamatai, kad nors molis yra gan ribota medžiaga, tačiau keramikės Gaižtutienės rankose jis tampa kūryba. Čia reikėtų pastebėti, kad kai kurioms formoms būtų buvę geriau panaudojus kitą medžiagą, pavyzdžiui, „Medžiai“, kuriuos daug lengviau padaryti, na, kad ir iš medžio. Arba tas didelės „Kompozicijas“ — iš metalo plokštės. Aišku, čia keramikė įrodė savo techninį pajėgumą, gali-

mybę beveik viską padaryti iš molio. (Ponas Dievas, kuris sukūrė molį ir Adomą, nedrįso kurti Ievos iš tos pačios medžiagos).

Pagrindinis keramikos bruožas, kuris dominuoja šioje parodoje yra forma — skulptūra. Šioje plotmėje keramikė yra drąsi, išradinga ir produktyvi. Tačiau jos spalvos ir tie žemiški tonai pasireiškia kaip dekoratyvinis ar užbaiginis elementas, pvz. 60 gabalų servizo komplekte.

Įsidėmėtina, kad ir įprastinių formų indų eksponavimu sukurtas naujas ansamblis, naujas kūrinys, nors ir laikinas.

Kad nebūtų pasikartojimų — ankstesniame *Draugo* kultūriniam priede (1983.IV.16, Nr. 75-15, psl. 4) Dalia Kuciūnienė įžvalgiai ir taikliai analizavo Marytės Gaižtutienės kūrybą, kur molis čia ne tik kalba, bet ir žydi... Atėiu Korp! Giedrai už gerai suruoštą parodą.

• *Lietuvių dienos* nr. 3 (1983 kovas). Mėnesinis iliustruotas lietuvių ir anglų kalba žurnalas, leidžiamas Antano F. Skiriaus. Redaguoja Rūta Skiriūtė, Margis Matulionis, Arūnas Barkus. Redakcijos ir administracijos adresas: Lithuanian Days, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029. Prenumerata metams JAV — 20 dol., Kanadoje — 25 dol.

Numeryje: Jurgio Janušaičio paruoštas platus pasikalbėjimas su Lietuvių Bendruomenės veikėja, dabartinė Kultūros Tarybos pirmininkė, Ingrida Bublėnė, ant kurios gula Antrųjų Pasaulio lietuvių dienų kultūrinį renginį programos našta; Rūtos Klevos Vidžūnienės novelė „Šamoklas“; D. Mickutės-Mitkienės eilėraščiai; istoriko Vinco Trumpos žodis apie profesorių Mykolą Biržišką jo 100 metų gimimo ir 20 metų mirties sukaktį progą; Anatolijaus Kairio žodis „Idėja kovojančiai tautai svarbiau už pramoją ar grožio iliuziją“; tartas *Draugo* romano premijos įteikime jam šių metų kovo 19 dieną; naujų knygų aptarimai — Gintaro Tautvyčio *Gyvenimas okupuotoje Lietuvoje* ir Juozo Ereto *Vom Adam der Europäer*. Angliškoje dalyje supažindinama su Antano Tamošaičio knyga *Lithuanian Easter Eggs* bei spausdinama įvairių žinių iš politikos pasaulio, liečiančių lietuviškuosius reikalus.

Marytė Gaižtutienė su deginto molio kompozicija (66 colių aukščio). Nuotrauka H. Meyer.